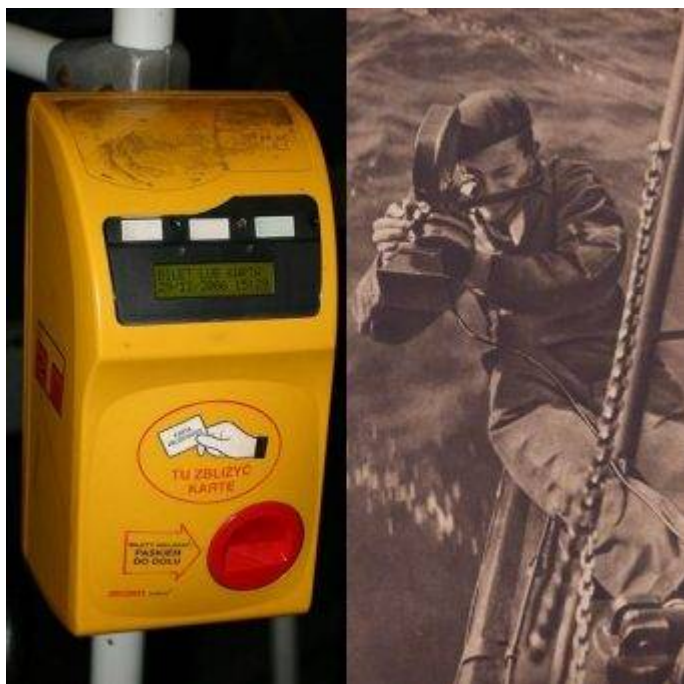

Edisonowie znad Wisły. 7 Polaków, z których wynalazków korzystają wszyscy

Polskie wynalazki: kasownik (fot. Bartłomiej Międzybrodzki, CC BY-SA 2.5) i kamera (źródło: domena publiczna).

Pierwsza kamera filmowa, kamizelka kuloodporna, a nawet kasownik do biletów... Wynalazki, które wpłynęły zarówno na wielką historię, jak i życie codzienne milionów. Komu je zawdzięczamy? Oczywiście Polakom!

Niektórzy z nich osiągnęli międzynarodową sławę i pieniądze, inni zmarli w biedzie i osamotnieniu. W książce [Historia Polski 2.0: Polak potrafi, Polka też... czyli o tym, ile świat nam zawdzięcza](#) **Jan Wróbel twierdzi, że to właśnie my, Polacy, wynaleźliśmy prawie wszystko**, tylko czasem sami o tym nie pamiętamy. Przypominamy Wam zatem siedmiu naszych rodaków, których wynalazki zmieniły lub mogły zmienić bieg historii.

1. Człowiek, który stworzył kanarów

Jan Józef Baranowski studiował na Uniwersytecie Wileńskim w czasie aresztowań członków Towarzystwa Filomatów i Filaretów, unikał jednak działalności patriotycznej, skupiając się na nauce. Dotrwał tak do wybuchu powstania listopadowego, kiedy wstąpił w szeregi walczących o niepodległość. Wojaczka w jego wypadku zakończyła się emigracją.

Twórca i jego dzieło – Jan Józef Baranowski oraz semafor (źródło: domena publiczna).

We Francji nie zamierzał popaść w depresję, jak wielu rodaków. Jak pisze [Jan Wróbel w Historii Polski 2.0: Polak potafi...](#):

Baranowski reprezentował jednak inny typ emigranta. Energiczny, uzdolniony i dobrze znający język francuski, wziął się do roboty. W latach 40. zatrudniony został przez francuskie koleje i było to udane małżeństwo.

Wkrótce młody Polak zaczął odnosić sukcesy jako konstruktor **Zawdzięczmy mu [m.in.](#) kasownik do biletów oraz semafor, czyli automatyczny system sygnalizacji kolejowej.**

Co ciekawe, był także autorem jednego z pierwszych słowników języka polskiego dla Brytyjczyków.

2. Śląski Stephenson

Józef Bożek był mechanikiem i konstruktorem pochodzącym ze Śląska Cieszyńskiego. Studiował mechanikę i matematykę w Brnie, a następnie Pradze, gdzie powstało większość jego wynalazków. Wśród nich znalazły się [m.in.](#) maszyna do szlifowania zwierciadeł, elewator czy liczne protezy rąk i nóg dla inwalidów wojennych.

W 1815 r., prawdopodobnie nie wiedząc nic o lokomotywie George'a Stephensona, **zbudował pierwszy na kontynencie europejskim powóz z napędem parowym**, a dwa lata później łódź z podobnym silnikiem.

Replika zasilanego parą pojazdu Józefa Bożka (źródło: domena publiczna).

Wynalazki powstały w podobnym czasie, ale to Stephenson przeszedł do historii dzięki lepszej sytuacji finansowej, przyczyniając się do rozwoju kolejnictwa. Bożek nie miał tyle szczęścia. Umarł w Pradze w biedzie i osamotnieniu.

3. Słynny pianista i twórca wycieraczek samochodowych

Józef Hofmann urodził się w Krakowie i od najmłodszych lat przejawiał miłość do muzyki. Już jako dziecko dawał koncerty fortepianowe podczas tras po Europie i Ameryce. Był **ucniem wielkiego rosyjskiego kompozytora i pianisty, Antona Rubinsteina**. Nauka nie poszła na marne i w 1894 r. otrzymał I nagrodę w prestiżowym konkursie imienia swojego nauczyciela w Hamburgu.

Muzyka nie była jednak jedyną pasją Hofmanna. Uwielbiał matematykę i technikę, więc w przerwach od grania wymyślał coraz to nowsze sprzety. Niektóre z nich były związane z uprawianym zawodem. Przykładem może być podwyższony stołek do fortepianu czy urządzenia służące do pomiaru siły nacisku palców pianisty. Większość z ponad stu opatentowanych wynalazków nie przydawała się jednak podczas koncertów.

Hofmann wymyślił również zegar elektryczny i maszynkę do gotowania oraz wycieraczki samochodowe, które stworzył dzięki obserwacji ruchu metronomu. **Muzyka była inspiracją także dla innego wynalazku, który gości w naszych biurach do dzisiaj, czyli spinacza**. Jego powstanie zawdzięczamy upodobaniu Hoffmana do wygiętych kształtów nut.

Józef Hofmann podczas solowego występu w Metropolitan Opera w Nowym Jorku. Pomysł na wycieraczkę samochodową zrodził się w jego głowie podczas ćwiczeń muzycznych (źródło: domena publiczna).

4. Da Vinci znad Wisły

Jana Szczepanika bez wątplenia można nazwać polskim odpowiednikiem Thomasa Edisona bądź Leonarda da Vinci. Pochodził z okolic Krosna, ale kształcił się w Krakowie. Tam rozwijał swoje zainteresowania w „Magazynie aparatów fotograficznych” Ludwika Kleinberga. Szczepanik był tak zdolnym samoukiem, że w 1898 roku jego pracodawca założył w Wiedniu towarzystwo zajmujące się wdrażaniem wynalazków ucznia.

Szczepanik uruchomił wkrótce zakład produkujący karty perforowane do udoskonalonych przez siebie maszyn żakardowych. Brzmi strasznie, ale tak naprawdę chodziło o unowocześnienie przemysłu włókienniczego dzięki fotoelektrycznej metodzie tkania wzorzystego.

Na tym jednak nie koniec, Szczepanik był bowiem wszechstronnym wynalazcą. Zawdzięczamy mu telekroskop, czyli **protoplastę dzisiejszej telewizji**, oraz system barwnego filmu wyparty z branży dopiero przez amerykański „Technicolor”. Do jego dorobku należy też **kolorowa fotografia, światłoczuły papier barwny oraz kamizelka kuloodporna**, opatentowana niemal w tym samym czasie również przez innego Polaka, Kazimierza Żeglenia.

5. Trzeci brat Lumière

Kazimierz Prószyński uchodzi za pioniera kina. Był synem Konrada Prószyńskiego, twórcy pierwszego elementarza języka polskiego. Ukończył studia w Belgii, gdzie stworzył swój pierwszy pleograf – aparat do rejestracji i odtwarzania filmów. W tym czasie **nawet August Lumière oddawał mu pierwszeństwo w dziedzinie kinematografii**: *Byłem, wraz z bratem, twórcą filmu francuskiego, ale istniał również pewien Polak, niejaki Kazimierz Prószyński, który nas znacznie wyprzedził.*

Kazimierz Prószyński filmuje swoim wynalazkiem ulice Paryża w 1909 roku (źródło: domena publiczna).

Prószyński rzeczywiście opatentował swój wynalazek rok przed francuskimi braćmi. Co więcej, udoskonalił filmową technikę, umożliwiając oglądanie nagranych obrazów bez drgań. Jego urządzenia zaczęły wkrótce produkować największe koncerty. Nasz wynalazca **założył pierwszą w Polsce wytwórnię filmową** – Towarzystwo Udziałowe Pleograf. Produkowała filmy z życia codziennego Warszawy.

W 1909 r. Prószyński opatentował również wynalazek, któremu zawdzięczamy filmy akcji, czyli aeroskop. **Była to pierwsza ręczna kamera filmowa**. Dzięki swojemu wynalazkowi nakręcił filmowy reportaż z koronacji króla Jerzego V. Takich obrazów nie produkował nikt wcześniej.

Genialny Polak nie miał jednak talentu marketingowego swoich konkurentów i jego kolejna wytwórnia, tym razem amerykańska, splajtowała. Sam Prószyński wrócił do kraju, gdzie zastał go wybuch II wojny światowej. Po upadku powstania warszawskiego trafił do obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen, gdzie zmarł.

6. Ojciec światowej elektroniki

Jan Czochralski urodził się w rodzinie stolarskiej niedaleko Bydgoszczy. Od małego przejawiał zainteresowanie chemią. Jego niebezpieczne eksperymenty doprowadziły nawet do przymusowej wyprowadzki z domu i podjęcia pracy w aptece w wieku zaledwie 16 lat. Wkrótce Jan podjął studia w Berlinie. Tam w 1916 r. opracował metodę pomiaru szybkości krystalizacji metali. Według anegdoty stało się to dzięki przypadkowemu zanurzeniu stalówki pióra w tyglu z roztopioną cyną.

Bez pomyłki naszego rodaka nie potrafilibyśmy dzisiaj żyć. **Wszystkie elektroniczne urządzenia, których używamy** – odtwarzacze mp3, laptopy, smartfony czy aparaty cyfrowe – **działają w oparciu o monokryształy produkowane metodą wynalezioną przez Czochralskiego**. On sam zdobył światową sławę, zatrudnienie proponował mu [m.in.](#) Henry Ford.

Gdyby nie pomyłka Jana Czochralskiego, niemożliwy byłby rozwój elektroniki (fot. Alex Washburn/Wired, CC BY 1.0).

Uczony wrócił do Polski, gdzie przeżył wojnę, prowadząc za zgodą Niemców – oraz polskiej konspiracji – Zakład Badań Materiałów. W 1945 r. został oskarżony przez nowe władze o kolaborację i był wielokrotnie upokarzany. Ostatecznie zmarł na atak serca po jednej z brutalnych rewizji w jego fabryce.

7. Bombowy patent, który wpłynął na bieg II wojny światowej

Skonstruowany przez Józefa Kosackiego wykrywacz min w akcji. Francja, rok 1944 (źródło: domena publiczna).

Józef Kosacki był jednym z młodych i zdolnych żołnierzy-inżynierów przedwojennej Polski. Ukończył [m.in.](#) szkolenie saperkie w Modlinie. Do 1939 roku pracował w Państwowym Instytucie Telekomunikacyjnym w Warszawie. Po wybuchu wojny trafił do Wojska Polskiego we Francji, a po upadku Paryża – do Szkocji. Tam był świadkiem wydarzenia, które wpłynęło na jego życie. Widział wypadek polskiego patrolu, który wpadł na miny przeciwdesantowe.

Stało się to dla niego inspiracją do rozwinięcia jego dawnego pomysłu wykorzystania fal radiowych do wykrywania znajdujących się w ziemi min. Po wielu próbach **udało mu się stworzyć wykrywacz znany jako „Polish Mine Detector”**. Po raz pierwszy wykorzystano go w drugiej bitwie pod El Alamein, gdzie przyczynił się do pokonania wojsk Erwina Rommla.

Kosacki **zrezygnował dobrowolnie z opatentowania wynalazku**, który był używany przez armie całego świata do końca lat 90. ubiegłego stulecia. Sam wynalazca powrócił do Polski, gdzie pracował jako inżynier do czasu przejścia na emeryturę.

Bibliografia:

1. Marek Borucki, *Wielcy zapomniani. Polacy, którzy zmienili świat*, Wyd. Muza, Warszawa 2015.
2. Anna Pragłowska, *Obrazy i barwy. O wynalazkach i życiu Jana Szczepanika*, S-CAN Wydawnictwo, Tarnów 2012.
3. Jan Wróbel, *Historia Polski 2.0: Polak potrafi, Polka też... czyli o tym, ile świat nam zawdzięcza*, Znak Horyzont, Kraków 2015.
4. Michał Pacut, *Wykrywacz min typu polskiego*, [w:] serwis internetowy Muzeum Wojska Polskiego, [dostęp 16 sierpnia 2015].
5. Sylwester Czochralski, Serwis internetowy [Jan Czochralski 23.10.1885r. – 22.04.1953r.](#) [dostęp: 16 sierpnia 2015].

<http://ciekawostkihistoryczne.pl/2015/08/18/edisonowie-znad-wisly-7-polakow-z-kt...>

Autor: Ewelina Olaszek

Artykuł pobrano ze strony [eioba.pl](#)